

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

Capvt Primvm. De Fortitudine secundùm se, & eius functionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

LIBER TERTIVS.
DE
FORTITVDINE,
TERTIA VIRTUTE
CARDINALI.

EXPLICATA PRVDENTIA & IUSTITIA, sequitur
FORTITVDO, quæ est tertia Virtus Cardinalis. Hæc posterior
quidem est dignitate quàm Iustitia: quia Iustitia omnes vitæ nostræ
actiones, quæ alium respiciunt, rectè componit; unde & latissimè
patet, & sine ea nec pax humano generi, nec vlla societas aut Respub.
constare potest, vitæque hominum, ea sublata, merum erit latroci-
nium, qualis apud Cyclopes & Canibales: Fortitudo autem solùm in eo versatur,
ut impedimenta quædam rectè operandi ex periculis & malis huius vitæ occurren-
tia remoueat, ne propter illa ab honesto recedamus: prior tamen quàm Temperan-
tia; quia difficilius est timorem mortis & verberum vincere, quàm cupiditatem
voluptatum refrænare. cuius signum est, teste Aristotele, quòd etiam immanes bel-
luc à maximis voluptatibus metu verberum abstineant. deinde quia functiones For-
titudinis magis ad bonum commune, defensionem patriæ, & Iustitiæ pertinent,
quàm Temperantiæ.

Constabit autem hic liber duobus capitibus. Prius erit de Fortitudine secundùm se,
eius functionibus, & vitiis ei aduersantibus. Alterum de virtutibus Fortitudini
affinibus, & vitiis ÷isdem oppositis.

CAPVT PRIMVM.

De Fortitudine secundùm se, & eius functionibus:

Habet 6. Dubitationes.

DVBITATIO PRIMA.

Quid fortitudo, & qua illius officia.

D. Thomas quest. 123.

I
Fortitudo
duplìciter
accipitur.
1. Acceptio.

NOTANDVM, hõc nomen duplìciter
accipi, vt docet D. Thom. art. 2.
Primò, Pro firmitate animi in
bono honesto. hoc modo vel est
virtus generalis, nimirum obiecto
& extensione materiæ, quamuis
specialis essentia & habitu; sicut amor honesti in

genere. vt enim possum habere firmum propo-
situm sequendi in omni negotio bonum honestum,
quod recta ratio dictabit; ita etiam perstandi in eo
firmè, nec sinendi ab eo vllis incõmodis me aucl-
li: quod propositu habitu permanens, videtur esse
virtus quædam. Hoc modo accipit Ambros. lib. 1.
de Officiis cap. 36. cum ait: *In duobus generibus for-
titudò*

titudo spectatur animi. Primo, Vt externa corporis pro minimis habeat, & quasi superflua despicienda magis quam experienda ducat. Secundo, Vt ea quae summa sunt, omnesque res in quibus honestas & illud *ἀρετή* cernitur, praecleara animi intentione usque ad effectum persequatur. Itaque fortitudo, iuxta Ambrosium, complectitur contemptum diuitiarum, honorum, & voluptatum, & firmum propositum inhaerendi bono honesto, sic vt nullis malis te finas ab eo diuelli; vt idem fufius prosequitur.

2. Vel eerte est conditio omnis virtutis: nam omnis virtus facit nos firmiter inhaerere suo obiecto; si tamen perfecta sit qui enim perfecte temperans est, ita amat bonum temperantiae in opere suo, vt nullis malis impelli possit ad illud violandum.

Dixi, Si perfecta sit, seu in gradu heroico; quia etsi omnis virtus, qua habitus, aliquam firmitatem tribuat, iuxta Aristotelem; haec tamen facile expugnabitur, nisi alia perfectio accedat, qua bonum suum omnibus commodis & incommodis anteponat, idque firmo & inexpugnabili proposito; quod cum peruenerit, dicitur esse in gradu heroico.

3. Secundo, Pro firmitate animi in sustinendis & repellendis iis, in quibus difficillimum est animum regere, & statum rationis retinere; vt sunt pericula mortis. Vbi enim est peculiaris difficultas in retinendo rationis praescripto, (quod rationis bonum dicitur) ibi necesse est nos peculiari virtute dirigi & iuari: atqui in periculis mortis est peculiaris difficultas vt quis decore & ex rationis norma interius & exterius se gerat: in his enim vel excitatur ingens timor ad mali fugam, quem difficillimum est ita coeercere vt non perturbet, & ad aliquid indecori compellat; vel excitatur motus audaciae, ad mali repulsum; qui etiam moderandus est, ne temere in periculum praecipitet: vel utraque affectio, alternantibus animi motibus, & veluti inter se confligentibus (quod sepius fit) exoritur; & tunc utramque simul ad rationis praescriptum temperare oportet. Itaque opus est peculiari virtute, quae has difficultates superet, & motus illos secundum rationis regulam moderetur, hanc vocamus *Fortitudinem*, ex analogia ad robur corporis. sicut enim magno robore corporis opus est, vt immotus sustineas vel etiam repellas id quod corpus tuum valide impellit; ita magno animi robore opus est vt pericula mortis, quae animum mediante apprehensione vehementer concutiunt, sustineas, aut repellas, immotus in honesto permanens.

4. Dices, Virtutes singulae ad hoc in sua materia sufficiunt, praesertim in gradu heroico: ergo haec non est necessaria.

Resp. Respondeo Primo, Negando consequentiam; quia pauci eas habent in illo gradu: itaque saltem ceteris est necessaria. Deinde aliae virtutes non moderantur timores & audaciam, quia id per se bonum & congruum homini; sed quia necessarium ad finem ipsarum; vnde potius dicuntur id facere imperando quam eliciendo: ergo debet esse aliqua virtus, quae id faciat ex affectu illius per se boni, & eliciendo.

5. Vt autem penitus intelligatur quod sit officium huius virtutis,

Notandum Primo, Quod sicut *Iniustitia* versatur circa actiones quae alium respiciunt, modum & mensuram rationis, quam in se habet, illis imponendo, vt congruant habitui, & deceant virum iustum; ita *Fortitudo* immediate versatur circa

passionem timoris & audaciae in periculis mortis, debitam rationis mensuram sibi insitam illis imprimendo, vt respondeant fortitudinis virtuti, & deceant virum fortem. Omnis enim virtutis habitualis finis est, imprimere similitudinem sui in actionem vel passionem animi, tamquam in propriam & proximam materiam, vt colligitur ex opus. *Modus rationis quemodo descendat in opus.* diuo Thoma q. 113; art. 7. modus enim rationis primò & essentialiter existit in virtute prudentiae, & ab habitu transit in actum prudentiae. Ab actu autem prudentiae transit & veluti imprimitur actui interno voluntatis, qui alioquin vt a voluntate procedens, erat indifferens, capax illius & contrarij. Ab actu voluntatis interno transit in habitum, qui per actum in voluntate generatur. habitus vero genius hanc rectitudinem intendit immediate imprimere vel actioni externae, si circa eam immediate versetur, vt in Iustitia; vel passioni, si haec eius proxima sit materia: mediate tamen etiam actioni externae; nam huius moderatio est finis principalis virtutis illius.

Vnde patet Primo, Quo modo bonum prudentiae, & rectitudo quae est in prudentia veluti in regula, descendat in vim appetitiuam, & ibi habeat rationem virtutis; & a vi appetitiua in actiones & passiones.

Pater Secundo, Actiones externas & passiones animi internas ad virtutem se habere in materia; sicut lignum & aes ad artem statuariam: sicut enim statuaria intendit aeri vel ligno sui quadam similitudinem imprimere; ita virtus moralis actionibus externis & affectionibus animi intendit sui speciem iuxta materiae capacitatem inferere. Rursus, sicut proprium opus artis statuariae non est lignum vel aes, sed forma statuae impressa illi materiae, & ipsum compositum ex forma & materia; (quod etiam est proprium obiectum & proprius finis illius artis) ita proprium opus fortitudinis non est timere absolute, vel audere, vel aggredi periculum; sed quando timendum vel audiendum est, ponere in his rectitudinem rationis; & consequenter opus eius est compositum ex passione & illa rectitudine, quod est timere & audere moderate, sicut fortem decet. Insinuat haec Aristoteles 3. Ethicorum cap. 7. cum ait: *consentaneus enim habitus*, (Graece *ἁρμόνιος*, non *ἁρμόνιος*, vt Lambinus & alij quidam Interpretes non recte legunt) & vt ratio praescribit, pariter & agit fortis: finis autem operationis omnis est congruere habitui, &c.

Porro sicut moderatur *timorem* & *audaciam* antequam malum euenierit, vel quando superari potest; ita postquam euenit, & superari nequit, moderatur *passionem tristitia*, ne quis nimium se affligat, aut aliquid indecori ex merore agat.

Pater Tertio, Proximam fortitudinis materiam esse *timorem*, *audaciam* & *tristitiam* in periculis mortis; his enim moderationem & rationis mensuram imprimere ante omnia conatur. Remotionem, *externam actionem* & *compositionem*, vt fugam, permotionem, *aggressionem*, totumque corporis motum & gestum: nam conatur haec omnia moderari, vt consentaneè viro fori fiant. non enim si iam aggressionem fortitudo temperat, sed etiam fugam, quando ratio fugiendum esse dicit, & totam externam constitutionem. Remouissimam, *ipsa pericula*.

Notandum Secundo, Haec pericula debere esse talia,

Officium
& functio
fortitudinis.

Modus
rationis
quemodo
descendat
in opus.

6

Passiones
internae se
habent in
sua mate-
ria circa
quam.

7
Etiam tri-
stitia mo-
deratur.

8

Pericula
sine hone-
sta.

talia vt honestè suscipi vel sustineri possint; vt sunt ea quæ pro salute Reipub. vel proximi, pro honore Dei, aut virtutis defensione suscipiuntur. vnde Aristoteles lib. 3. cap. 7. ait, *Qui ea quæ oportet, & cuius causa oportet, & vt oportet; & quando, perfert & timet, similiter & confidit, fortis est.* ratio est; nam materia virtutis non potest esse inhonesta; alioquin rationi virtutis repugnet, & eius capax non esset. sicut materia, quæ repugnat figuratiōi, non est capax figuræ statuæ. Vnde latrones, grassatores, duella ineuntes, & iniqua bella gerentes, non sunt dicendi fortes, sed temerarij, teroces, crudeles: quia eorum audacia & aggressio est iniqua, plenaque temeritatis vel belluinæ immanitatis; ac proinde incapax honesti & decori fortitudinis. Vnde talis actus erit temeritatis & prolectæ audaciæ, non fortitudinis. Quare vt affectus interni vel actus externi sint materia fortitudinis, requiritur vt per se tales sint, vt accedente moderatione fortitudinis sint absolutè honesti, & rationi consentanei.

9
Potissimum
in periculis
bellicis eni-
set.

Notandum Tertio, Fortitudinem potissimum spectari in periculis bellicis, vt docet Aristoteles lib. 3. Ethic. cap. 6. hæc enim honestissima & maxima censetur, & humanam conditionem non superant. Huc pertinent non solum illa communia, quæ ad patriæ defensionem suscipiuntur in bello publico; sed etiam priuata, quæ ab iniquis hominibus, priuata impugnatione, propter iustitiam inferuntur, vt rectè D. Thomas art. 5. Secundario spectatur in aliis periculis siue mortis, siue aliorum malorum, & grauium calamitatum: qui enim benè ad illa bellica comparatus est, etiam alia, præsertim minora, facillè sustinebit. Itaque se ad omnia grauiæ & honesta, siue pericula, siue mala, vt mortis, mutilationis, flagellorum, exilij, morborum, vinculorum, sustinenda extendit. quamuis ex eo quod quis in periculo minoris mali confidenter agat, non sit absolutè fortis dicendus; vt si quis flagellis caendus confidat, vt ait Aristoteles supra cap. 6. quia virtus ex perfectioribus actibus suis metienda est.

Quibus
considera-
tionibus
excitatur
fortitudo.

10 Notandum Quarto, Hanc moderationem fieri imperio virtutis fortitudinis, mediante consideratione rationis & imaginatione phantasiæ: non enim aliter appetitus interior à superiore moueri potest, vt ostensum est 1. 2. quæst. 17. art. 7. Considerandum igitur est, Primo, Mortem non esse tantum malum, quantum vulgò putatur, vt quæ tot malis hominem liberet, & maxima bona, si rectè obita fuerit, conciliet. Secundo, Melius esse gloriose mori, quam ignominiose viuere. Tertio, Proponenda exempla Sanctorum & Domini nostri, &c. talibus enim cogitationibus minuitur timor, excitatur fiducia; audacia, si nimia sit, comprimitur consideratione periculi, & quod vita non sit sine causa proicienda.

11
Quid for-
titudo.

Ex dictis perspicuum est quid sit fortitudo: est enim virtus, quæ mortis animi in rebus terribilibus, præsertim periculis mortis sustinendis vel repellendis, moderatur. D. Augustinus lib. 83. qq. qu. 5. ex Cicero illam definit *consideratam periculorum susceptionem, & laborum perperationem.* vbi per *consideratam* intelligit *prudenciam, congruam viro forti, & eo nomine amatam.* Si enim suscipias periculum amore patriæ, erit actus iustitiæ legalis, vel pietatis: si amore rectæ fidei, erit confessio fidei: si amore commodi, vel honoris, non erit opus

virtutis, sed amoris sui commodi: si ex audacia & timoris vacuitate, erit temeritatis. Itaque vt sit formaliter opus fortitudinis, debes adire periculum amore boni fortitudinis, quod in illo opere obiectiuè relucet, nimirum vt illud effectiuè in eo ponas; quod bonum situm est in congruentia illius operis cum statu & conditione virtutis, quæ fortis; id est, cum virtute vnde dicitur fortis. Passim tamen in Scripturis & Patribus non tam strictè hoc nomen vsurpatur: sed fortes dicuntur, qui ex quauis causa honesta opus fortitudinis præstant, vt infra dicitur.

DVBITATIO II.

Vtrum martyrium sit opus fortitudinis.

D. Thom. quæst. 124. art. 2.

Martyrium in genere idem est quod testimonium. Verum hoc loco & passim apud Scriptores Ecclesiasticos accipitur pro testimonio veritatis fidei vel alicuius virtutis per mortis toleranciam; nimirum cum quis pro veritate fidei, vel opere virtutis mortem subit. Hoc autem dupliciter fieri potest. Primo, Cum aliquo actu, quo mors ipsa propter illum finem acceptetur, quo modo agitur in adultis ratione vtentibus. & hoc est martyrium perfectum & formale; quia sequitur ex intentione testificandi. Secundo, Absque villo actu, sicut in paruulis propter Christum occisus; quos in honorem martyrum receptos veneratur Ecclesia, vt ait D. August. lib. 3. de libero arbitrio, cap. 23. & Origenes hom. 3. in variis Euang. locos, vbi etiam dicit eos esse *primos martyres pro Domino occisos*; & *primitias martyrum.* sed hoc erat solum *martyrium materiale*, nam intelligentia rei testificandæ & voluntas aberat. quia tamen illa mors propter Christum inferebatur & tolerabatur, testimonium, quod nondum poterant sermone perhibebant passione, & sufficit causa testimonio, licet non eloquio distingatur, vt pulchrè ait Auctor Sermōnis De stella & magis apud Cyprianum. Idem significat Ecclesia in Collecta, *Deus, cuius præconium Innocentes martyres non loquendo, sed moriendo confessi sunt*, &c. vnde Deus acceptat illam mortem inftar formalis martyrij; nimirum vt sicut voluntas & peccatum Adami illis obfuit, vt nascendo ex ipso contraherent peccatum; ita voluntas & meritum Christi illis prodesset, vt renascendo per ipsum consequerentur iustitiam.

Supplet igitur Christi meritum defectum propriæ voluntatis; quia dum pro ipso patiuntur, singulari modo ipsi conformantur, & ad ipsum tamquam membra ad caput pertinent; & ita voluntas Christi, qui est caput, ipsis veluti membris tribuitur, cum ipsi aliam habere nequeant.

Verum hac specie martyrij omnia, (cum constet non esse opus virtutis in paruulis) quæstio est de martyrio adultorum, de quo Martinus apud Caietanum art. 2. contendit non esse opus fortitudinis, sed virtutis, quæ impugnatur, in gradu heroico constituta. quod sic probari potest. Nam quælibet virtus in eo gradu est sufficiens vt amore sui honesti mortem contemnat: in eo enim gradus heroicus virtutis magna ex parte consistit, quod voluntatem ita firmè honesto faciat inhærere, vt illud vitæ anteponat. Itaque cum quis solo

N n n

amore

Christi me-
ritum sup-
plet in illis
defectum
voluntatis
propria.

13
Martyriū
esse opus
virtutis,
quæ oppu-
gnatur à
tyranno.

amore Dei eligit mortis tolerantiam, erit actus charitatis; cum amore fidei, erit actus fidei; cum amore castitatis, erit actus temperantiae.

Confirmatur Primo, Quia eiusdem virtutis est amare finem, & medium ad finem necessarium: atqui amare castitatem est virtutis temperantiae; ergo & amare mortem, eamque subire, quando hæc ad castitatem conservandam est necessarium medium, est opus virtutis temperantiae.

Respon.
Caietani.

Ad hoc respondet Caietanus, Maiorem non esse veram, quando medium & finis sunt diuersi generis: tunc enim amorem finis & medij non pertinere ad eandem virtutem. quare cum permissio mortis sit bonum alterius generis quam castitas; amorem illius, & amorem castitatis non esse virtutis unius, sed diuersarum. Sed hæc solutio solum probat, ipsam secundum se permissioem mortis, esse actum materiale alterius virtutis, & posse formaliter ab illa procedere, si fiat amore propriæ honestatis, non autem si fiat amore castitatis. Si enim illam permissioem solum consideres vt hic & nunc est medium seruandæ castitatis, eamque sic eligas, haud dubiè hæc electio est virtutis temperantiae, quia immediatè ex vi amoris castitatis procedit: & consequenter ipsa permissio externa sequens illam electionem, formaliter temperantiae opus erit intentio enim finis, electio medij, & executio ex vi electionis secuta ad eundem habitum pertinent; vt constat ex 1. 2. quaest. 12. art. 4. Nec refert virum medium per se sit eiusdem generis ac ipse finis an diuersi; quia non consideratur per se & secundum propriam honestatem; sed solum vt medium vtile ad finem, & propter illum expetendum.

14

Confirmatur Secundo, Si possum moderari timorem mortis, eamque velle sustinere affectu boni fortitudinis, quod satis obscurè se ostendit, cur non etiam affectu castitatis, religionis, & aliarum virtutum, quando euidens est id esse medium ad earum bonum tuendum necessarium: non enim minus efficaces sunt affectus boni illarum virtutum, quam boni fortitudinis; nec minus permissio mortis illo casu est necessaria ad bonum illarum, quam ad bonum huius.

Martyriū
posse ex af-
fectu va-
riarum
virtutum
procedere.

Hæ rationes conuincunt, permissioem mortis posse procedere ab aliis virtutibus, absque formali actu specialis virtutis fortitudinis. non est tamen negandum, quin aliquando & plerumque ipsa virtus fortitudinis se immisceat, ita vt martyrium etiam ex proprio illius affectu procedat: quia raro virtutes cum gradum perfectionis habent, vt solæ ad hoc sufficiant; vnde aliarum adminiculo opus habent: & tunc idem actus externus à diuersis virtutibus internis (prout in actu illo externò per se, vel in ordine ad diuersos fines, diuersæ rationes honesti possunt considerari) procedit: quod vt intelligatur in re propolita,

15
Tria in
martyrio.

Notandum est, in martyrio tria considerari posse. Primum est, Irrogatio mortis, odio fidei vel virtutis. Secundum, Acceptatio. Tertium, Permissio. Primum non est opus virtutis, sed impietatis, & iniustitiæ: semper enim est contra iustitiam, quia fit gratis iniuria proximo, dum sine causa occiditur. est etiam contra eam virtutem quæ impugnatur, & cuius odio supplicium infligitur.

Nec obstat quod aliquæ mulieres seipsas amore virtutis occiderint, quæ tamen vt martyres coluntur; de quibus Eusebius lib. 8. hist. c. 12. & 17.

& Ambrosius lib. 3. de virginibus, ante medium: quia etiam hæc à tyrannis occisæ censentur; cum ad hoc quodammodo ab illis compulsæ fuerint, stupri timore incusso; cui compulsioni meritò potuerunt cedere, seipsas interficiendo, Deo id illis suo instinctu permittebat. non enim minus testimonium perhibet virtuti, qui eius retinendæ causa, alio moliente auferre, seipsum occidit, si id ei licitum sit, quam si ab alio se patiat occidi. quod in primis locum habere potest in castitate, quæ & vi nobis inuitis eripi potest, (qua parte ad corpus pertinet) & in cuius ereptione est magnum discrimen salutis, ob voluptatem.

Secundum & tertium ad varias virtutes pertinere potest. si enim acceptatio & permissio mortis consideretur quatenus sit ad testandam fidei veritatem in seipsa, vel in opere virtutis elucens; (quo modo semper à martyribus mors acceptari & sustineri solet; hinc enim martyrium dicitur) sic est confessio fidei, procedens à virtute fidei. eiusdem enim virtutis est, aliquid interius credere, & exterius profiteri. Si spectetur vt sit ad placendum Deo, est actus charitatis: si vt præcepto diuino obedias, est obedientiæ: si vt sit conformitas inter signa externa & iudicium internum, est actus veritatis. Denique si fiat quia in tali rerum peristasi decet virum fortem acceptare & sustinere mortem, sic propriè procedit à virtute fortitudinis: hæc enim operatur ex affectu proprii boni, quod est similitudo seu conformitas cum habitu à quo fortis dicitur, vt supra ex Aristotele ostensum est. Similiter moderatio timoris & tristitiæ, quæ etiam necessaria est vt mors fortiter sustineatur, & cohibitio animi intra limites patientiæ, potest fieri affectu variæ virtutis: nec procedit à virtute fortitudinis, nisi fiat affectu proprii boni; nempe quia hoc per se honestum est, & congruum viro forti. In praxi autem, omnes supradictæ rationes & alia: similes considerandæ sunt, & mors propter omnes & singulas acceptanda & sustinenda, passioque timoris & tristitiæ moderanda. sicque formaliter hi actus ad varias virtutes pertinebunt.

Aduertendum tamen, siue hi actus (scilicet acceptatio & permissio mortis causâ fidei, itemque timoris & tristitiæ in illis malis moderatio) procedant ab effectu specialis virtutis fortitudinis, siue alterius virtutis; semper tamen secundum communem modum loquendi Patrum, esse dicendos actus fortitudinis; idque ob duas causas. Prior est, quia in his potissimum actibus robur & firmitas animi in bono elucet; vnde etiam sunt propria fortitudinis materia. Altera est, quia re ipsa procedunt ex summa animi in bono honesto firmitate: atque ea firmitas, qua quis ita alicui bono honesto inhæret, vt paratus sit pro eo retinendo mortem oppetere, passim à Patribus vocatur fortitudo, vt constat ex Ambrosio lib. 1. de Officiis cap. 36. Augustino lib. 1. de moribus Ecclesiæ cap. 22. & 23. & aliis. nullus enim Patrum, fortitudinem ad eas angustias restringit, vt solum id, quod decet virum fortem, respiciat, eiusque solius intuitu operetur.

Ex quibus perspicuum est, martyrium verè & propriè esse actum fortitudinis, etiam si solius charitatis & fidei affectu subeatur; non simplicem & vulgarem, sed excellentissimum, quia in nobilissima fortitudinis materia; (vt etiam ex Aristotele

16

Acceptatio
& permissio
mortis ex
affectu di-
uersarum
virtutum.

Item mo-
deratio af-
fectuum.

17

Cur semper
dicantur
actus for-
titudinis.

18

Quo modo
martyriū
sit actus
fortitudi-
nis.

tele

tele lib. 3. Ethic. cap. 6. colligitur) nimirum in periculis bellicis, iisque pulcherrimis versatur. In martyrio enim est bellum contra tyrannum pro defensione fidei & religionis, (iuxta illud Apostoli ad Hebr. 11. *Fortes facti sunt in bello*, ut diuus Thomas interpretatur) quod non inuadendo, sed tolerando conficiendum est: ac multo difficilius tolerare quam inuadere; ut docet Aristoteles supra; idque ob tres causas. Primò, Quia qui tolerat, veluti à fortiore inuaditur & opprimitur: qui inuadit, aggreditur tamquam fortior. Difficilius autem est cum fortiore pugnare quam cum debiliore. Secundò, Qui tolerat, iam sentit malum præsens: qui inuadit, æstimat tamquam futurum. Tertio, Tolerantia diu durat: inuasio fit motu repentino: vnde Proverb. 16. *Malius est pariens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* & D. Amb. lib. 1. Offic. cap. 41. fuscè ostendit, fortitudinem plus in tolerando quam in vincendo constare. Idem eleganter profequitur Chrysostomus hom. 8. in Matth.

Difficilius est tolerare quam inuadere.

DUBITATIO III.

Quenam ad martyrium requirantur.

¹⁹ Respondendum cum distinctione martyrii paruulorum & adultorum: nam ad martyrium paruulorum non requiritur aliud, quam vt in odium Christi, aut religionis Christianæ occidantur, est communis sententia Doctorum & sensus Ecclesiæ, quæ Innocentes pueros pro martyribus colit, eò quòd occisi sint propter Christum, de quo supra num. 12. Si enim hi censendi sunt martyres ob hanc causam, cum tamen nullam aliam relationem ad Christum haberent, quam quòd Christus putaretur inter eos esse, & posse eorum indiscreta cæde inuolui; non minori iure etiam censendi, qui maiorem coniunctionem cum illo habent; vt sunt illi, qui occiduntur quia Christiani, quia baptizati, quia filij Christianorum, &c. hi enim occiduntur quia inest illis certa cum Christo coniunctio, vel ad illum respectus; & ita ipsa mortis perpessione dant testimonium Christo & religioni eius.

²⁰ Ad martyrium adultorum, vt sit quale oportet ad salutem, requiruntur quinque. Primò, Mortis irrogatio. Secundò, Acceptatio eiusdem ex pia causa. Tertio, Vt non resistat tyranno. Quarto, Vt fide teneat veritatem pro qua patitur. Quintò, Status gratia.

¹ Irrogatio mortis odio Christi.

Hæretici.

Primò, Requiritur vt mors inferatur odio Christi, vel religionis Christianæ, vel alicuius veritatis fidei, vel propter opus virtutis. martyrium enim est testimonium externum, quod Christo vel doctrinæ eius præbetur per hoc quòd mortem pro ea subimus. hoc autem fieri non potest, nisi aliquis mortem inferat, vt Christum vel eius doctrinam nobis auferat. Hinc hæretici, etiam si putent se pro doctrina Christi occidi, non sunt martyres; quia mors illa non inferitur illis odio doctrinæ Christi, sed hæreseos, quæ Christi doctrinæ repugnat. Vnde rectè D. Augustinus concione 2. in Plal. 34. ait: *Martyrem non poena, sed causa facit: poena enim communis est laicis & martyri, hæretico & Catholico, sed causa dispar.* Nec refert, quòd ipsi putent se iustam causam habere; tum quia est error culpabilis; tum quia suppli-

cium non irrogatur odio veritatis, & ita moriendo non dant testimonium veritati.

Sed dubium est; Vtrum necesse sit re ipsa mortem sequi. Martinus contendit id non esse necessarium; imò propositum sustinentæ mortis sufficere; quia martyrium est actus virtutis; hic autem à nostrâ libertate pendet: re ipsa autem mortem subire, non est in nostra potestate, sed pendet ab arbitrio tyranni.

Verum hoc bene refutat Caietanus art. 4. inde enim sequeretur, omnes illos, qui tale habent propositum, esse martyres: quod est contra communem sensum Ecclesiæ. Neque mirum est, fieri martyrem, non esse in sola nostra potestate; quia est opus externum, supponens tyrannum in nos sæuientem. Simili modo sapè fit vt non sit in potestate hominis baptizari, confiteri, ordinari, dare eleemolynam, &c.

Dicendum igitur est, quatuor gradus martyrii distingui posse.

Primus & supremus est, martyrium omnino completum: hoc requirit vt mors re ipsa sequatur; per hanc enim fit extrema & summa testificatio veritatis, quamdiu enim vita superest, semper restat aliquid, per quod vterius testari possumus.

Secundus est, Cùm martyrium completum est ex parte causæ proximæ & intrinsecus penetrantis; vt quando inflicta sunt vulnera letalia, quæ nulla vi naturali prohiberi possunt à morte inferenda: hoc enim censendum verum martyrium, etiam si cõtingat mortem diuinitus impediri: quia est proxima & necessaria ad mortem dispositio.

Tertius est, Cùm est completum ex parte tantum causæ extrinsecus applicatæ, etiam si martyr nihil inde incommodi sentiat; tale fuit S. Ioannis, cùm in dolio feruentis olei positus fuit: hoc enim est subire mortem in causa per se efficaci, & naturaliter impediri nescia, vnde non est minus efficax testimonium veritatis apud homines, quam si reuera mors secuta fuisset: quinimò quòd mors diuinitus impediatur, auget vim testimonij; nam per hoc omnibus fit manifestum, Deum illius causam approbare.

Quartus est, Quando martyrium seu perpessio mortis solum est inchoata per tormenta, vt quando quis propter confessionem fidei coram tyranno, tormentis non letalibus afflictus est. nam & tales passim à Cypriano, Tertulliano, & aliis martyres vocantur, & distinguuntur à confessoribus; quieti Christum confessi essent, nondum fuerant tormentis subiecti, quamuis in carcerem conclusi, vel in exilium eiekti essent. vide Cyprianum ep. 9. quæ inscribitur *martyribus & confessoribus.* & 10. *Honorem martyrum, & confessorum pudorem turbare conatur.* & infra: *Hi sublato honore, quem nobis beati martyres cum confessoribus seruant, contempta Dei lege, quam iidem martyres & confessores tuendam mandant, &c.* Idem apertè colligitur ex epistola 15. 30. 37. 81. & aliis. Tertullianus scripsit librum ad martyres, quos etiam vocat *designatos martyres.* & paulò post *martyres*, cùm ait: *Quam pacem quidam in Ecclesia non habentes, à martyribus in carcere exorare consueuerunt.* & lib. aduersus Praxeam, dicit *Praxeam de iactatione martyrii fuisse inflatum, ob breue carceris tadium.* Interdum idem vocantur etiam *confessores*, vt patet ex epistola 17. quæ est Luciani, & 18. Cyprian. &c. nam martyrium etiam est confessio. quia tamen

²¹ An requiratur mors.

²² Quatuor gradus martyrii.

²³

Confessores.

est eximia & qualificata, ordinariè distinguitur à nuda confessione.

Ex his patet, martyrium omnino perfectum requirere mortem, reliqua non. Posteriore tamen ævo non vocantur martyres, nisi qui mortem per tormenta vel afflictiones pro Christo inflicta obierunt.

24 *2. Acceptatio.* Secundò, Requiritur mortis acceptatio ob causam honestam & piam. De acceptatione probatur, quia sicut adultus non potest absque suo consensu contaminari peccato, ita neque consequi iustitiam. vnde nec Baptismus quidem adulto prodest, nisi in illum consentiat, eumque acceptet. non tamen est necessarius consensus presens; sufficit precessisse, nec esse reuocatum mutatione propositi.

Occisus pro Christo in somnis. vnde si quis ob fidem coniectus in vincula, statueret apud se, perire potius mortem, quam fidem negare; & ille postea in somnis odio fidei interficeretur, esset verè martyr, & haberet martyrii coronam: sicut patet in simili de Baptismo: nam illam mortem accepit; eiusque permissio est ei voluntaria, quatenus pender à voluntate precedente, & in habitu perseverante. Si tamen nihil de morte antea cogitaret, verisimilius est non esse propriè martyrem: sicut cum quis baptizatur in somnis, vel amentia, qui nihil de Baptismo cogitavit, hic non est verè baptizatus; quia defuit consensus.

Quid si ante nihil de martyrio cogitauerit.

25 *Obiectio.* Dices, Datur Eucharistia & Extrema vñctio in periculo mortis ei qui repente priuatus est vsu rationis, etiam si antea hæc non petierit; & hæc Sacramenta in illo vim habent; quia ille bona vita sua & modo viuendi Christianè, censetur petisse: ergo similiter martyrium vim habebit si homo iustus in somnis interficiatur: nam hoc ipso quod iuste vixit, videtur satis acceptasse mortem pro Christo sustinendam, si articulus necessitatis vrgeret. Hæc ratio facit hanc sententiam non improbabilem, eamque insinuat Caietanus 3. p. quæst. 87. art. 1. & tenent aliqui recentiores. Contraria tamen videtur verior, ob rationem allatam. vnde

Respon.

Respondeo, Esse magnum discrimen: nam illa Sacramenta sunt remedia salutis ordinaria, quæ omnes Christiani in extremis petere solent, si ratione vtantur; & antequam incidant in morbum, habent propositum illis vtèdi in eo articulo: quod propositum manet etiam dum ratione non vtuntur; quia numquam fuit reuocatum. Ipso etiam vsu Sacramentorum per vitam, satis declarant, quid sibi fieri velint in morte. At permissio mortis pro fide non est remedium ordinarium, nec omnes ita sunt comparati vt id desiderent: neque ipso modo viuendi satis declarant se id cupere. Deinde etiam si quis sæpè optaret mori pro Christo extra periculum positus, hoc tamen non sufficeret: tum quia qui extra periculum id optant, sæpè in medijs periculis animum mutant: tum quia de hac morte, quæ ei inopinatò infertur in somnis, nihil cogitavit, nec eam acceptauit. hæc enim acceptatio in eo consistit, quod quis proposita morte & fidei negatione, vel alia impietate, eligat mortem tamquam minus malum: hoc autem ille non fecit, cum id ei propositum non fuerit.

26 *Causa honesta.*

Debet etiam hæc acceptatio fieri ob causam honestam, alioquin ipsa permissio mortis non erit opus virtutis, nec grata Deo. vt si quis statueret mortem pro fide subire ad vanam gloriam, v. g. ad famam patientiæ aut sanctitatis, vel ad nobili-

tandam familiam. Et quamuis per se non sit peccatum mortale, huiusmodi finem intendere in mortis discrimine subeundo, si alius causa sit iusta; (quia quando opus per se licitum est, non est peccatum mortale, si quis ad illud ob finem indifferentem aut venialem se applicet, & per illud huiusmodi finem querat; vt patet in milite bello iusto operam dante) tamen in proposito vix sine peccato mortali fieri potest: nam in huiusmodi negotio tenetur se ad Deum conuertere, & robur ab eo flagitare, vt susceptum agonem decore deceret. quod quomodo faciet, nisi opus illud tamquam Deo gratum præstare velit. Deinde in huiusmodi negotio occurrunt homini multæ rationes ob quas mors sit acceptanda; vt præceptum diuinum, præmium vitæ æternæ, euitatio damnationis, exemplum Christi & Sanctorum, dignitas religionis Christianæ, & similia: atqui moraliter fieri vix potest, vt quis omnibus istis prætermisissis, sola vana gloria moueatur in illo necessitatis articulo; nisi illas causas contemnat, & hanc vnam tantum faciat, vt ob eam paratus sit mori, quamuis alia causa non subesset. loquor enim in eo euentu, in quo vana gloria vel similis finis est integrum motuum hominis.

Denique debet esse *causa pia*, id est, quæ cum vera religione & fide coniuncta sit, verbi gratia, vt placeat Deo, ne Deum offendant, ne à Christi doctrina recedat, ne à vita æterna excidat, &c. vnde 1. Petri 4. dicitur: *Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis; quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius spiritus, super vos requiescet. nemo autem vestrum patietur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor: si autem ut Christianus, non erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine, quibus verbis latè explicatur, causam patiendi debere esse piam. ratio est, quia alioquin non erit martyr Christi, sed sæculi vel Philosophiæ: martyr enim Christi dicitur, qui dat testimonium doctrinæ Christi; quæ doctrina omnia quæ ad piè viuendum pertinent complectitur. Itaque si quis pro aliqua assertionè philosophica mortem iustineat, non erit verè martyr, quia Christus eam non tradidit. Secus si pro vitando in ea re mendacio, quatenus id est contra doctrinam Christi, qui docuit omne mendacium esse vitandum; vel quatenus id displicet Deo. Simili modo si quis pateretur pro aliqua virtute absque vllò respectu ad Christum vel Deum, non esset martyr Christi; quia non pateretur vt Christianus, vt cultor Dei, sed vt Philosophus, more Stoico: vt si quis noller mentiri, vel peierare, quia id dedecet Philosophum, sectatorem Epicleti aut Zenonis: secus si quia indecens Christiano seu cultori Christi. Idem dicendum de ceteris virtutibus, vbi*

Aduertendum est, hoc ipso quo quis patitur pro opere virtutis, cum respectu ad Christum vel religionem Christianam, pati etiam pro veritate fidei; quæ tale opus approbat vt Deo gratum, & contrarium improbat vt ei displicens. Itaque martyr semper dat testimonium doctrinæ fidei, & patitur pro illa; nimirum in seipsa nudè, vel in opere virtutis (cuius ipsa est regula) spectata. vt rectè D. Thomas art. 5. quæst. 124.

Dices, Quid si mors inferatur propter opus bonum iam factum, sicut sancto Ioanni Baptista accidit?

Respon-

29
Martyriū
pro opere
transactio.

Respondeo, Tunc eam ita acceptari debere, vt malis eam subire, quā factum tuum improbare. improbare enim opus bonum, est contra doctrinam fidei, quæ habet, Tale opus esse laudabile & Deo gratum: vnde nolendo improbare, pro fide pateris, eique testimonium tua morte præbes. Nec est contra rationem martyrii, etiam si doleas te id fecisse, (si ex præcepto non tenebaris) ob incommoda, quæ idcirco perfers, (quamuis id gloriam operis nonnihil obscuret) modò in eo perstes, esse opus bonum; & malis mortem oppetere, quā id negare: quia in hoc testimonium veritatis fitum est.

30
Acceptatio
debet esse
à Spiritu
sancto.

Petes Primò, Vtrum actus acceptandi debeat esse supernaturalis?

Respondeo, Haud dubiè debere esse aliquo modo supernaturalem, seu ex motione Spiritus sancti; quia solis naturæ viribus non potest quis subire martyrium sine oportet ad salutem; sicut nec alia pietatis opera facere: estque in martyrio peculiaris ratio ob summam difficultatē; & quia fidei Christianæ professionem continet, quam nemo sine auxilio Dei profiteri potest; vt ex Scripturis constat: *Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* actus autem quo quis salutem consequitur, sine gratia fieri nequit.

31
An ex dilectione Dei
supra omnia.

Petes Secundò, Vtrum hæc acceptatio debeat procedere ex dilectione Dei super omnia? Ita videtur sentire Caietan. art. 2. vbi contra Martinum conatur ostendere, martyrium ex genere suo esse actum charitatis imperati. ratio ipsius est, *Quia, inquit, qui ponit vitam pro Christo, ipse factio præponit Christum vitæ suæ, ac per hoc omnibus bonis vitæ minoribus; & consequenter omnibus bonis exterioribus, opibus, honoribus, gloria, fama.*

Id non esse
necessarium.

Sed contrarium est verius. Primò, Quia multæ sunt aliæ causæ piæ, ob quas mors illa acceptari potest; vt præceptum diuinum, dignitas fidei, exemplum Christi, edificatio proximi, promissio vitæ æternæ, cõminatio damnationis: multi enim Martyres elegerunt mortem pro fide Christi, ne vita æterna exciderent, & æternam mortem pro momentanea incurrerent; vt ex gestis Martyrum constat. Sic Eleazarus lib. 2. Machab. cap. 6. *Et si in presenti tempore supplicis hominum eripiar, sed manum omnipotentis nec vitæ, nec defunctus effugiam.* Et hæc est præcipua ratio, quam Dominus ipse nobis ob oculos ponit, cum dicit Marci 8. *Qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam; & qui perdidit animam suam propter me & euangelium, saluam faciet eam.* quibus verbis efficacissimè nos deterret, ne in tormentis, vitæ saluandæ causâ, fidem negemus, proposito æterno exitio; & animat ad constantem vitam temporalem profundendam, proposito vitæ æternæ præmio. Igitur qui hæc sibi in martyrio proponit, & ex his le firmat in confessione contra tormenta, facit ex mente Christi. Idem patet ex multis aliis. Scripturæ locis, quibus excitatur ad patientiam in tribulationibus, per remunerationem; Lucæ 21. ad Hebræos 10. Iacobi 5 &c.

Secundò, Quia quando aliquid per se pium & religiosum est, nulla est necessitas vt id ex affectu charitatis fiat; (vt patet in actu fidei, spei, religionis) quia satis per se placet Deo: atqui eligere mortem pro fide Christi, est per se pium, est enim opus fidei & fortitudinis Christianæ: ergo.

Tertiò, Matth. 10. Dominus ait: *Omnis qui con-*

fitabitur me coram hominibus, confitebor & ego cum coram Patre meo. vbi non requirit vt hæc confessio procedat ex dilectione Dei super omnia.

Fateor tamen, ordinariè hanc acceptationem etiam ex charitate procedere; quia fit affectu placendi Deo, eique gratum obsequium exhibendi: qui affectus est charitatis: quo modo intellige dilectionem Thomam art. 2. ad 2. *martyrium esse actum charitatis vt imperantis: imperari enim à charitate, nihil est aliud, quàm procedere ex affectu charitatis.*

Hic tamen affectus non est idcirco dilectio Dei super omnia, quia non omnis affectus charitatis in Deum est dilectio super omnia: hæc enim includit propositum seruandi omnia mandata propter Deum, quod propositum non includitur in simplici affectu illi placendi per martyrium. aliud enim est velle placere Deo in illo opere, aliud velle placere in omnibus præceptis obseruandis. Vnde etiam velle ponere vitam pro fide Christi, non

32
Ordinariè
tamen procedit
ex affectu charitatis.

Hic affectus
non semper
est dilectio
Dei super
omnia.

est dilectio Christi super omnia, vt vult Caietan. Primò, Nam ex vi huius solius voluntatis non est paratus seruare omnia præcepta: multi enim mallent mori, quàm fidem Christi negare; non tamen idcirco deserunt fornicationem, ebrietatem, & similia peccata, quæ ipsi minoris altimant, quàm Christi negationem: quod signum est, illam voluntatem non includere propositum seruandi omnia mandata; ac proinde non esse dilectionem Dei super omnia. Confirmatur, quia qui horret maiora peccata, non statim hoc ipso etiam horret minora: & qui ita detestatur abnegationem Christi vt præoptet mortem, simul potest habere propositum fornicandi. Secundò, Si iste actus esset dilectio Dei super omnia, statim per eum homo consequeretur remissionem peccatorum, nec opus ei esset contritio: quia dilectio illa iustificat hominem, conformans eum perfectè legi diuinæ, & delet omnia peccata mortifera: atqui non est probabile, eo ipso peccatorum iustificari, quo statuit secum potius mortem subire, quàm fidem negare: quia cum illo proposito potest consistere voluntas minoris peccati: ergo hoc propositum non est dilectio Dei super omnia. Tertiò, Esse paratum mori pro aliquo, non est illum diligere supra omnia; tum quia vita corporalis non est maximum hominis bonum, (multi enim pluri faciunt honorem, famam, posteritatis splendorem;) tum quia qui pro amico vitam ponit, non diligit eum supra omnia: non enim habet illum pro vltimo fine suo.

33
Velle ponere vitam
pro Christo, non est
dilectio Christi supra omnia.

Dices, Qui paratus est vitam fundere pro Christo, paratus etiam est cetera omnia, etiam voluptates suas, quibus fruitur in vita, propter ipsum deserere, atque adeo re ipsa deserit illas, mortem acceptando: ergo acceptatio illa est dilectio Christi supra omnia.

34
Obiectio.

Respondeo, Inde vt summum sequi, illum male omnia deserere quàm Christum negare; non autem velle absolurè omnia deserere vt Christo placeat: vnde non est dilectio super omnia. cuius signum est, quòd possit quis velle mori, ne fidem darat amico violet: hic tamen non ideò diligit amicum super omnia. Simili modo possum affici in Christum absque dilectione super omnia. Nec obstat illud Domini, Ioan. 15. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* quia hoc est intelligendum, quando

Maxima
charitas in
proximum.

absque intuitu proprii commodi, sola dilectio amici, ut eum à malis liberet, vel bonis cumulet, te ad ponendam animam impellit: tunc enim ponere animam pro amicis, est signum maximæ dilectionis, non simpliciter, (non enim idè diligit amicum super omnia) sed quæ honestè ipsi impendi possit. quòd si proprium commodum ad hoc incitet, ne talis quidem maximæ dilectionis signum erit.

35
Est maxi-
mum signum
dilectionis.

Hinc patet, ponere animam pro Christo, nõ esse per se infallibile signum dilectionis Christi super omnia: quamquam fatendum sit, inter signa dilectionis diuinæ, quæ homines exterius dare possunt, martyrium esse vel maximum. quia etsi per se illa mortis acceptatio non sit dilectio super omnia, hæc tamen illi ordinariè est coniuncta; tum quia Deus singulari modo hominem in illo articulo constitutum ad eam excitat, tum etiam quia homo se quantum potest disponit, & omnium virtutum præsidia ad illum agonem accersit.

Debet cha-
ritas adesse
saltem in
sine.

Similiter non obstat illud, Apostoli 1. ad Corinth. 13. *Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem nõ habero, nihil mihi prodest.* quia solum vult docere, cetera omnia nihil prodelle, nisi charitas adsit in eodem homine; non autem solum colligitur, martyrium non prodelle; nisi saltem circa finem, dum adhuc durat, charitas adsit. simili modo dicere potuisset, Baptisimum sine charitate non prodelle.

36
3. Non ve-
sistit.

Tertiò, Requiritur ut non resistat tyranno, hinc milites, quamvis pro fide pugnent, & multum mereantur, si pura intentione id faciant, non tamen sunt martyres, cum in bello occumbunt; nec Ecclesia vniquam tales pro martyribus coluit. ratio est, quia martyr Christi debet in patiendo imitari Christum, cuius passio est exemplar martyrij. Vnde sicut ille dedit testimonium veritati patiendo, non repugnando; (*cum enim pateretur, non comminabatur, sed tamquam omnis coram sondente se, sine voce*) ita omnes, qui volunt esse martyres Christi, non debent perlecutori armis repugnare, sed sincere se tranquille occidi. Confirmatur, quia qui pugnant moritur, non eligit pro fide mortem perpeti, sed inferre; vnde reuera non acceptat mortem, nisi indirectè, quatenus se periculo exponit. Deinde moriendo non dat testimonium veritatis fidei; quia non videtur mori ut Christianus, sed ut miles victus ab hoste: nec mortem eligit voluntariè, sed patitur necessitate, eò quòd non potuit illam hosti inferre. erit tamen martyr, si iam victus, odio religionis occidatur, & ille ob eam causam mortem acceptet.

37
4. Ut fide
teneat ve-
ritatem.

Quartò, Requiritur ut fide supernaturali veritatem illam credat, pro qua potissimum tuenda mortem eligit. Primò, Quia si proprio iudicio illam teneat, sicut hæretici, non tamen tueretur doctrinam & auctoritatem Christi, quam suam. non enim quia Christus ita docuit, sic sentit; sed quia ipsi ratione aliqua infirma ita videtur. Confirmatur, Quia eadem ratione, qua illam veritatem credit, etiam suas hæreses credit, & pro illis paratus est mori: quod est signum, illum reuera non moueri auctoritate Christi, aut alia pia ratione ad ita firmiter credendum, & mortem pro sua fide acceptandam sufficiente, licet exterius ita videatur.

Obiectio.

Dices, Fieri potest ut patiar mortem pro aliqua veritate fidei, quam ratione naturali nonit esse veram; pro confessione vnius Dei, vel

detestatione idolorum, &c. quæ notitia & sufficiens est ad firmiter credendum, & ad mortem subeundam.

Respond. Etsi hæc notitia sit sufficiens, tamen non idè propriè erit martyr Christi, quia non credit propter auctoritatem Christi, vel Dei; sed propter rei perspicuitatem.

Secundò Probatur, quia Patres docent, hæreticos, etiam si pro nomine Christi mortè subeant, non esse veros Christi martyres; & extra Ecclesiam martyrium nihil prodelle: idque tum quia Christo per veram fidem non sunt coniuncti; tum quia charitate (quæ sine vera fide esse non potest, & sine qua mors pro Christo, iuxta Apostolum, nihil prodest) sunt destituti. Cyprianus epist. 73. ad Lubaianum: *Numquid potest vis Baptismi esse maior aut porior quam confessio? quam passio? ut quis coram hominibus Christum confiteatur, & sanguine suo baptizetur? & tamen neque hoc Baptismus hæretico prodest, quamuis Christum confessi, & extra Ecclesiam fuerint occisi; nisi si hæreticorum patroni & aduocati hæreticos in falsa confessione Christi interfectos, martyres predicant, &c. vocat falsam confessionem; quia non procedit ex vera fide, sed simulata & falsa. Idem docet epist. 52. ad Antonianum, & alibi sæpè. Idem tradunt D. Augustinus epist. 61. & 167. lib. 3. contra Crescon. Grammat. cap. 47. lib. 4. contra Donatistas cap. 17. Hieron. in cap. 1. ad Galatas, Chrylostomus Oratione prima contra Iudæos.*

Quintò, Requiritur status gratiæ, vel saltem legitima ad gratiam dispositio; nam ut ex Apostolo 1. Cor. 13. & Patribus citatis constat, martyrium sine charitate nihil prodest. Nec refert quòd absque statu gratiæ possit esse actus martyrij, si solum operis substantiam spectes; quia cum hic nihil proficit, nec Christus tales pro suis agnoscat, meritò non habentur pro veris martyribus.

Sed difficultas est, quænam sit illa dispositio. De qua sit

D V B I T A T I O I V.

Quænam dispositio in peccatore sit necessaria, ut martyrium ei proficit ad salutem.

Sunt tres sententiæ. Prima est, Necessariam esse veram contritionem, ex dilectione Dei super omnia profectam. Ratio est, quia putant Auctores huius sententiæ, martyrium non conferre gratiam per se & vi sua, sed solum ex opere & affectu patientis. quare sicut peccator extra martyrium non potest iustificari sine vera contritione, (nisi Sacramentum penitentiae suppleat) ita nec in martyrio. Ita sentit Paludanus in 4. d. 4. qu. 3. art. 1. vbi dicit: *Ad Baptisimum sanguinis non sufficit attritio, sed requiritur contritio. Ad Baptisimum aque sufficit attritio. & causa est, quia ille iustificat ex opere operato, iste ex opere operante.*

Nec obstat quòd paulò post dicat, *martyrium æquipollere Baptismo aque in duobus effectibus priuatiuis, qui sunt amotio omnis culpæ, & remissio omnis pœnæ.* quia tribuit illi hos effectus ratione charitatis ex qua procedit. Bonauentura eadem dist. p. 2. quæst. 2. *Baptismus sanguinis solum à veniali liberat, à mortali non, quia præsupponit charitatem; aliter nihil valeret ad salutem. & infra: Gratiam non tribuit, sed consummat.* Alex. Halensis 4. p. qu. 2. 2. memb.

Respon.

38

Hæretici
non sunt
martyres.

39

5. Status
gratiæ vel
dispositio
ad eam.

40

1. Senten-
tia, requiri
contritio-
nem.

memb. 5. art. 1. Virtute martyrii non confertur gratia, sed collata confirmatur, &c. eandem sententiam sequitur Canus relect. de pœnit. par. 3. Probatum Primò, Quia non est Sacramentum: ergo non habet vim ex opere operato, sed solum ex interno motu animi. Secundò, Quia Apostolus 1. Corinth. 13. ait: Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

41. *2. Sententia. Sufficere voluntatem patiens pro Christo.* Secunda est, Sufficere voluntatem patiens pro Christo, nec opus esse alia pœnitentia, etiam si homo recordetur suorum peccatorum. Ratio est, tum quia hæc voluntas est virtualis quadam dilectione Dei super omnia, & peccatorum detestatio; tum quia non expedit, hominem tunc occupari circa peccata sua, sed totum intentum esse martyrio sustinendo. Ita Vega lib. 6. in Concil. Tridentinum cap. 36. sub finem: ubi addit hanc rationem: Quando duo sunt remedia salutis per se sufficientia, possumus eligere vtrumlibet: sed martyrium per se est sufficiens; ergo possumus illud amplecti, omitta formali pœnitentia.

42. *3. Requiritur attritio.* Tertia est, Requiritur saltem attritionem, si homo sit conscius peccati.

Pro solutione Notandum est, contritionem posse dupliciter requiri ad fructum martyrii. Primò Directè, tamquam necessariam dispositionem. Secundò Indirectè, tamquam opus necessarium ad vitandum nouum peccatum. His positis

Contritio requiritur indirectè. Dico Primò, Si is, cui martyrium imminet, sit in peccato mortifero, necessaria est illi ad fructum martyrii contritio indirectè, (vel saltem attritio, qua putetur esse contritio) tamquam opus necessarium ad vitandum nouum peccatum, quod fructum illius impedit.

Probatum Primò, Quia si vniquam obligat præceptum contritionis, maximè in periculo mortis: atqui is qui subiturus est martyrium, est in periculo mortis: ergo ratio illius præcepti tenetur tunc contritionem concipere: quare si id voluntariè omittat, peccat mortiferè, & continenter manet in actuali peccato, quamdiu omittit: vnde martyrium ei prodesse non potest. impossibile enim est hominem iustificari, quamdiu manet in affectu peccati. Vnde patet, contritionem requiri, si non per se vt dispositionem, saltem vt opus necessarium ad vitandum nouum peccatum contra præceptum contritionis; quod tunc obligat, non propter fidei confessionem, sed generatim ob periculum mortis, ex quacumque causa id impendat. Deinde attritionem, si putetur esse attritio, non sufficere; quia per eam non satisfit præcepto contritionis. secus verò si bona fide putetur legitima contritio; quia ita ei satisfit vt contra illud non peccetur.

43. *Obiectio.* Dices, Contritio non requiritur in periculo mortis, nisi propter iustificationem: atqui probabile est, attritionem cum martyrio sufficere ad iustificationem; sicut sufficit cum Baptismo & Pœnitentia, vt statim dicemus: ergo sufficit attritio, etiam cognita pro tali. Confirmatur, Ille error non potest inuare ad iustificationem: ergo est impertinens.

Respons. Respondeo, Etsi sit probabile, attritionem sufficere cum martyrio ad iustificationem, tamen non est certum; quia multi Doctores tenent contrarium. in illo tamen extremo æternæ salutis discrimine homo non potest sequi vias dubias,

relictis certis, sed tenetur eligere certam quantum fieri potest: alioquin sine causa exponit se periculo damnationis: nam si illa opinio non sit vera; eius probabilitas non supplebit defectum necessariæ dispositionis, & ita martyr ille non saluabitur. Secus est in Baptismo & Pœnitentia: tum quia certius est attritionem ibi sufficere, tum quia non subest periculum præsens damnationis; loquimur enim extra casum mortis. Satis tamen probabile est, in simili discrimine, etiam in his opus esse contritionem.

Ad confirmationem: Ille error inuaret ad iustificationem per accidens; quia excusat à violatione præcepti contritionis. Itaque cum non peccet contra præceptum, si aliàs attritio est legitima dispositio, homo per martyrium iustificabitur.

Secundò Probatum, Martyrium non est institutum vt remedium delendi peccati, sicut Baptismus & Pœnitentia; sed est opus heroicum, supponens hominem benè constitutum ad mortem persequendo: ergo non tollit obligationem remedium ordinariarum, sed potius ex se requirit, vt homo quantum in se est, faciat omnia quæ Deus præscripsit ad gratiam ante mortem consequendam, vnde si non est baptizatus, tenetur quatenus ei facultas suppeditat, procurare Baptismum; si non suppeditat, tenetur conuerti in Deum per dilectionem super omnia, & concipere contritionem. Pari modo, si baptizatus est conscius peccati mortiferi, tenetur confiteri: si non potest, tenetur concipere contritionem: hæc enim omni tempore fuit medium necessarium ad remissionem peccati, præsertim quando Sacramentum externum, ad hunc effectum institutum (quod contritionis vicem suppleat) adhiberi nequiuit.

Dico Secundò, Contritio non est necessaria per se & directè vt dispositio ad fructum martyrii, sed sufficit attritio. Est sententia D. Thomæ 3. p. qu. 87. ar. 1. ad 2. Passio, inquit, pro Christo suscepta obrinet vim Baptismi, & ideo purgat ab omni culpa veniali & mortali, nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhaerentem. Idem docet Caietanus ibidem, & passim Thomistæ sequuntur.

Probatum prior pars, quia fundamentum contrariæ sententiæ, scilicet martyrium per se nullam vim habere ad remissionem culpæ mortiferæ; sed solum ex interno affectu patientis, videtur omnino falsum.

Primò, Quia alioquin etiam in paruulis sanctificandis nullam vim haberet, quod et si Alexander Halensis loco citato concedat, & Adrianus in 4. q. vltima de Baptismo ad 3. probabile putet, est tamen contra sensum Ecclesiæ, quæ Innocentes pro Christo occisos, semper tamquam martyres sanctos coluit: & contra communem DD. & Patrum sententiam, qui docent, illos, dum pro Christo occiduntur, esse factos martyres Christi; consecutos statim melioris vitæ, regnum cælorum, gloriam martyrii, esse factos consortes Agni, &c. vt supra ostensum est.

Neque dici potest, paruulis esse factum particulare priuilegium præ adultis: quia priuilegium annexum martyrio non est concessum intuitu personæ, sed causæ; id est, non quia erat martyrium paruulorum; sed quia erat passio pro Christo, & conformatio cum Christo patiente; quæ causæ perfectius cernitur in adultis, quam in paruulis.

Tenetur homo in periculo mortis sequi viam certam quam quantum potest.

Error per accidens inuaret.

44. Martyrii supponit bonam constitutionem in homine.

45. Non est directè necessaria.

Martyrii per se vim habere.

46
Aequatur
Baptismo à
SS. Patri-
bus.

Secundò, Quia illud fundamentum non est consentaneum doctrinæ Patrum, qui martyrium adulatorū, in vi delendi peccati, æquant Baptismo. Clemens lib. 5. Constitutionum Apostolicarum cap. 5. *Qui martyrio habitus est dignus, is latuit in Domino percipiat, quod tantam coronam adeptus sit, & quod propter confessionem ex hac vita exeat. & si catechumenus sit, recedat ad Deum latus; cruciatus, quo propter Deum afficitur, erit ei verior Baptismus; quod is quidem experientia ipsa mortis commoritur Christo; reliqui verò mystica representatione. vbi non actum internum, sed ipsam mortem externam pro Christo obitam, præfert Baptismo quoad efficaciam; quia est realis configuratio cum Christo. Tertullianus in Scorpiaco: *Martyribus nulla delicta posse impurari quibus in lauacro vita ipsa deponitur. & in Apologet. sub finem: Quis non pariter exoptet ut totam Dei gratiam redimat, ut omnem veniam ab eo compensatione sui sanguinis expediat? omnia enim huic operi delicta donantur, quibus locis causam remissionis peccatorum & iustificationis tribuit passioni & morti. Cyprianus epistola 73. Numquid potest vis Baptismi esse maior aut potior quam confessio? quam passio? ut quis coram hominibus Christum consecratur, & suo sanguine baptizetur? Sanè si passio pro Christo non haberet vim nisi ex opere operantis, longè maior esset vis Baptismi, qui per se ad salutem valet. D. Augustinus lib. 13. de ciuit. cap. 7. *Quicumque, etiam non percepto regenerationis lauacro, pro Christi confessione moriuntur, tantum vis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte Baptismatis. quod probat, quia qui dixit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. etiam dixit, Omnis qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo: & qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam. Addit: Hinc est quod scriptum est, Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius. quid enim pretiosius, quam mors, per quam fit ut delicta omnia dimittantur, & merita cumulatiùs augeantur? Denique toto eo capite morti tribuit hoc priuilegium. & cap. 6. *Si pro pietate iustitiaque pendatur, (mors) sit gloria renascentis; & cum sit mors peccati retributio, aliquando impetrat, ut nihil retribuatur peccato. Idem docent alij Patres.****

Vbi Notandum est, ipsam mortis perpeffionem secundum se comparari cum Baptismo, eique non minorem vim tribui in peccatis abluendis, quam Baptismo; neque hanc vim tribui internæ contritioni, sed operi externo: ergo sicut Baptismus non requirit contritionem ut gratiam conferat, ita nec martyrium.

Tertiò, Si contritio esset necessaria, numquam martyrium posset conferre primam gratiam iustificationis; nam hæc haberetur iam per ipsam dispositionem. hoc tamen est contra sententiam Patrum, qui non minus omnem culpam per martyrium deleri volunt, quam per Baptismus.

Quartò, Si solum haberet vim ex opere operantis, non magis deleret peccatum quam exilium pro Christo, carcer, direptio bonorum, elemosyna Christi amore data: quod est contra Patres supradictos, & communem sensum Ecclesiæ.

Quintò, Non esset certum, martyrio defunctos regnare cum Christo; imò posset meritò sæpè de eo dubitari: quia si quis multa commiserit peccata, opus est longa satisfactione, vel feruentissimis actibus internis, vt ex opere operantis omne

debitum pœnæ tollatur. Sæpè autem fit vt martyrium parum patiat, & actus internos parum feruentes habeat. Itaque temerè faciet Ecclesiæ, quòd illos statim pro martyribus sine vilo discrimine habeat, & pro illis orari nolit. Neque rectè dixerit Innocentius III. c. c. Cum Marthæ, de celebrat. Missarum, §. finali, ex D. Augustino, *Iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre.*

Dices, Martyrium in adultis habere id priuilegium, vt per se tollat omnem pœnam, quia admittit tempus necessarium ad satisfactionem, non autem vt per se tollat omnem culpam; hanc enim momento temporis tolli posse per actum proprium hominis, dilectionem vel contritionem: vnde non fuisse opus vt ipsi martyrio per se hoc priuilegium daretur. vt enim martyrium deleat omnem culpam & pœnam, statimque celo inferat sicut facit Baptismus, satis esse, si ratione actus interni, qui ordinariè adest, deleat culpam; & ratione passionis externæ, reatum pœnæ. In paruulis autem habere priuilegium delendæ culpæ originalis; tum quia hæc aliena voluntate contracta est, tum quia illi non sunt capaces actus proprii: vnde vt aliquem fructum possent ex martyrio reportare, necessarium fuit vt id ei concederetur.

Hic modus dicendi non videtur improbabilis, & iuxta illum defendi posset sententia D. Bonauenturæ, Paludani, & aliorum, qui requirunt actum charitatis vel contritionis.

Verùm Patres citati amplius velle videntur, dum ipsam perpeffionem mortis non minorem vim ad salutem habere volunt, quam Baptismus: quod verum proprie non esset, nisi etiam per se haberet vim sanctificandi. Deinde non distinguunt de culpa & pœna; & generatim docent, omnem culpam etiam originalem, per illam passionem veluti per Baptismus sanguineum deleri; idque quia est realis configuratio Christi. Si enim Baptismus aqua, qui est tantum configuratio mystica, tantam vim habet; quomodo martyrium, quod est configuratio realis, non habebit?

Denique, alioquin sæpè valde incertum esset an martyr esset saluus; quia sæpè fit vt non tam perfectos actus internos habeat, vt per eos omnia peccata deleri queant.

Ex his facillè probari potest altera pars, nimirum sufficere attritionem. Si enim non est necessaria contritio vt peccatori proficit martyrium ad salutem, ergo sufficit attritio; nam post contritionem & dilectionem Dei super omnia, non potest esse melior dispositio quam attritio.

Quod confirmatur Primò, Quia attritio sufficit vt Baptismus proficit: ergo etiam vt martyrium; cum hoc non minorem vim habeat, vt patet ex dictis. Secundò, Nisi attritio sufficeret, numquam martyrium deleret peccata mortifera; hoc autem non est consentaneum sententiis Patrum: ergo. Tertiò, Martyrium per se habet vim augendæ gratiæ: ergo conferet primam iustificationis gratiam peccatori non ponenti obicem. consequentià patet à simili in Sacramentis omnibus, quæ conferunt primam gratiam non ponenti obicem, vt communiter Doctores tradunt; idque ideò, quia per se & vi sua gratiam conferunt: atqui non ponitur obex, sed tollitur per attritionem; quia per hanc affectus absolute recedit à peccato, & conuertitur ad iustitiam; ergo

47
Obiectio.

Non satisfacit hæc modus.

48
Sufficere attritionem ad martyrii fructum.

ergo sufficit attritio ad fructum martyrij. Confirmatur, quia attritio est vltima dispositio ad gratiam; inter eas quæ per se gratiam non includunt vel adducunt: ergo est sufficiens; vt martyrium; quod per se gratia est efficax, superueniens; primam iustificationis gratiam conferat. Quarta, Multi acceptant martyrium timore damnationis æternæ; & ex eadem causa dolorem peccatorum concipiunt: hi tamen coluntur pro sanctis martyribus, cum solum habuerint attritionem.

Neque dici potest, Ecclesiam præsumere, omnes qui patiuntur pro Christo, si in peccatis sint, concipere perfectam contritionem; quia satis constat experientia, plurimos perire metu damnationis, idque sufficere ad fructum supra ostensum ex verbis Domini, *Qui amat animam suam, &c.*

Si aduertat esse attritionem.

Notandum tamen, si martyr aduertat suum dolorem esse imperfectum, ob metum gehennæ, debet conari ad excitandum perfectiorem, quod certiori modo se disponat, vt antè dictum est. si autem non aduertit, excusatur, & attritio per se sufficit.

49 An voluntas patiens pro Christo sufficiens.

Dico Tertio, Esti voluntas patiendi pro Christo; per se sufficiens sit ad fructum martyrij in iustis; non tamen videtur satis esse in peccatore. & primum, si est sibi conscius peccati mortiferi, videtur certum; quia tenetur excitare in se dolorem, & petere veniam, vt Deo reconcilietur. penitentia enim est medium per se necessarium ad reconciliationem, quando homo aduertit se esse in peccato: cuius ratio est, quia qui cupit reconciliari, debet factum suum, quo offendit, quantum in se est, abolere & reddere infectum; quod non fit, nisi illud detestando, & de eo dolendo, cum proposito emendationis: atqui martyrium non tollit obligationem adhibendi remedia salutis ordinaria, si adhiberi possunt; sed potius facit vt illa obligatio hic & nunc vigorem habeat, cum hominem in periculo mortis & extremi certaminis constituat. Neque ille dolor distrahet animum, aut debiliorem reddet circa martyrium; sed magis excitabit & confirmabit, consideratio enim & dolor peccatorum efficiet, vt libentius mortem pro Christo feras: tum vt ingratitudinem præteritam corrigas; tum vt pro peccatis satisfacias; vt patet exemplo Bonifacij martyris, & aliorum. Neque enim martyr ita debet esse inuentus cogitationi mortis pro fide subeunda; vt non cogitet varias rationes & motiua cur eam subire & amplecti debeat.

Dolor de peccato non impedit considerationem necessariam martyri.

50 Peccator non aduertens se esse in peccato.

Quod si non aduertat se esse in peccato, est maior difficultas. Sed vtendum distinctione: si enim voluntas patiendi pro Christo talis sit; vt ex vi illius necessariò sequeretur contritio vel attritio, occurrente peccato; sufficit cum martyrio: quia est contritio vel attritio virtualis. si autem non sit talis per se, credibile est non sufficere. Exemplum hoc esse poterit: Sit Catholicus aliquis feruens pro religione, sed vitio carnis vehementer deditus: hic ab hæreticis interceptus, repente iubeatur abnegare fidem Ecclesiæ Romanæ, & iurare in sectam Caluini; & ille amore fidei orthodoxæ & odio hæresis eligat potius mori; & priusquam alia cogitet, occidatur. non enim illa voluntas moriendi pro fide videtur esse talis, vt ex ea necessariò secutus sit dolor de peccatis carnis, si illa memoria occurrerent.

Obiectio. Contra obiici potest Primum, Dominus generaliter dixit; *Omnis, qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo: & quicumque perdidit animam suam propter me, & propter Euangelium, viuificabit eam:* atqui hic confitetur Christum, & perdit animam suam propter illum: ergo. Secundò, Quia D. Thomas 3. p. q. 87. art. 1. ad 2. dicit, *Passio pro Christo suscepta purgat ab omni culpa & veniali & mortali, nisi actualiter voluntatem peccati inuenerit inherentem:* atqui hic non inuenit voluntatem actualiter peccati inherentem: ergo. Tertio, Nisi talis sit saluus, meritò poterit Ecclesia de multis martyribus dubitare; ac proinde etiam pro illis orare, quod est contra dictum Innocentij supra allatum. Quarto, Deet diuinam bonitatem, vt illam bonitatem acceptet pro dispositione ad hoc sufficiente vt per realem conformationem cum Christo patiente gratiam consequatur. Nec refert quòd ad Baptismum requiratur attritio formalis vel virtualis, nec sufficiat illa voluntas; tum quia hæc voluntas non sufficit, nisi coniuncta cum opere externo, cui annexum est illud priuilegium: tum quia Patres maiorem vim tribuunt martyrio quàm Baptismo: tum denique quia illa acceptatio mortis pro Christo in illis terroribus & doloribus, censerit potest virtualis quadam dilectio Dei opere ipso exhibita; ex qua sequeretur actualis dolor, si peccatum memoria occurreret.

Respons. Ob has rationes est satis probabile, hanc voluntatem sufficere in casu proposito, & quotiescumque non aduertit quis se esse in peccato. & sanè ea videtur esse mens D. Thomæ, & Caiet. supra, & Soti in 4. dist. 3. q. vnicæ, ar. 1. 1. vbi dicit, martyrium in eo solum differre à Baptismo flaminis; (quod sola contritione vel dilectione supra omnia cum voto Baptismi constat) quòd illud non requirat formalem detestationem, sed solum hunc actum; *Volo mortem pro Christo perire: hunc enim actum cum opere exteriori sufficere ad plenissimam indulgentiam omnium peccatorum quoad culpam & penam, si non opponatur obex complacentia illius criminis.* Hic tamen in duobus falli videtur. Primum, Quòd videatur existimare cum Vega, martyrium non requirere formalem detestationem, etiam si peccata memoria occurrerent; quod sine dubio falsum est. Secundò, Quòd putet illud solum operari per modum meriti, vt patet ex verbis Soti, quæ paulò antè habet eodem art. inde enim sequeretur, peccatorem; dum vult pati pro Christo, mereri remissionem peccati mortalis; quod sanè falsum est; nisi quis improprie & largè de merito loquatur, vt se extendit etiam ad dispositionem non vltimam, & aptitudinem cum qua consistere possit peccatum. Eandem probabilem censet noster Suarez disput. 39. sect. 3. de Sacramentis. Facile tamen argumenta proposita solui possunt.

Vnde ad Primum dicendum est: Generales huiusmodi sententias habere tacitam conditionem vel limitationem, Si necessaria dispositio, & alia requisita adsint, vt multis exemplis ostendi potest. Simili modo dicitur de Baptismo, *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit:* & tamen requiritur saltem attritio.

Ad Secundum: D. Thomas ibi non plus tribuit martyrio quàm Baptismo, ait enim: *Passio pro Christo suscepta obtinet vim Baptismi: vnde purgat ab omni*

omni culpa, &c. Itaque supponit aliquam formalem vel virtuales penitentiam præcessisse; sicut in Baptismo est necessarium.

Ad Tertium: Ecclesia non statim habet aliquem pro sancto martyre, nisi constet illi quomodo in confessione & passione se gesserit.

Adde, rarissimum esse ut non adsit saltem virtualis attritio; quia Deus singulari modo tunc operatur, iuxta illud Marci 13. *Dabitur vobis in illa hora quid loquamini; non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.*

DUBITATIO V.

Quam vim habeat martyrrium, & quando conferat suum effectum.

53
Actus interni in martyrrio.

IN martyrrio duo sunt consideranda; actus interni, & externa perpassio. Interni, sunt affectus varij, ex quibus passio acceptatur. potest enim hæc acceptari ex affectu charitatis, vel obedientiæ, vel religionis, vel fidei, vel spei, vel fortitudinis Christianæ. quo posito,

Dico Primò, Hi affectus & acceptatio ex vi illorum proveniens in iustis, sunt meritorij vitæ æternæ; quia sunt opera pietatis Christianæ: & delent omnes culpas veniales, quarum continent virtuales detestationem. debitum poenarum per se non tollunt integrè, sed non nihil minuunt, sicut omnia bona opera, præsertim laboriosa & pœnalia. In peccatoribus verò solùm disponunt ad gratiam iustificationis, idque vel proximè, ut affectus dilectionis super omnia; vel remotè, ut ceteri.

54
Externa perpassio habet vim quasi ex opere operato.

Dico Secundò, Externa perpassio pro fide suscepta, per se & quasi ex opere operato habet vim delendi omnem culpam, & conferendi gratiam iustificationis, subiecto debite disposito, & tollendi omnem reatum pœnæ, ut colligitur ex testimoniis Patrum & D. Thomæ supra. Idem docet Durandus in 4. d. 4. q. 8. nu. 6. & 14. Richard. eadem dist. ar. 2. q. 3. in fine. Maioribidè q. 3. Suarez disp. 39. & plerique alij recentiores. ratio est, quia si vis delenda omnis culpæ & pœnæ collata est Baptismo, eò quòd sit mystica quædam configuratio moris Domini, ut ex Apostolo ad Rom. 6. constat, multò magis conveniebat hanc vim tribui martyrrio, quæ est talis conformatio cum Christo moriente. hanc rationem apertè habet Clemens lib. 5. cap. 5. & reliqui Patres, qui martyrrium vocant *Baptismum sanguinis*. Unde rectè Durandus supra num. 6. *Non minus, inquit, operatur passio Christi ad salutem in eo, qui ei conformatur secundum realem susceptionem, quam in eo, qui conformatur ei solùm secundum figuralem representationem.* Et in fine: *Martyrium non solùm habet efficaciam à charitate patientis; (licet illa requiratur secundum Apostolum) sed ex causa patiendi, & ex conformitate ad passionem Christi: propter quæ virtus passionis Christi æquè plene vel plenius communicatur martyrrio quam Baptismo.* ubi nota, Durandum requirere charitatem, non ex qua martyrrium procedat, sed quæ adit unà cum martyrrio, saltem in fine; quam ipsum martyrrium adducere potest. quænam autem ad hoc dispositio requiratur in peccatore, patet ex dub. 4.

55

Hinc sequitur, martyrrium in homine iusto habere vim augendæ gratiæ, & tollendæ omnis pœ-

na: si enim habet vim delendi peccati, & conferendæ gratiæ instar Baptismi, ubi non inveniuntur impedimentum; maximè eam conferet iustis, qui nihil habent gratiæ infusioni repugnans; ac proinde in ipsis gratia augetur. Confirmatur, quia Iustitia est melior dispositio ad suscipiendum incrementum sanctitatis quàm attritio (quæ simul consistit cum peccato) ad primam sanctificationem: ergo si homini attritio confert gratiam, multò magis iusto conferet. Denique ipsum significant Patres supra citati.

Petes, Vtrum deleat etiam culpam omnem venialem.

Respondedo, Si affectus nullo modo ei inhaeret, valdè probabile est deleri; quia tunc voluntas patiendi pro Christo potest ceteri sufficiens dispositio, ut accedente ipsa passione, illa peccata deleantur: quod sanè multò credibilius est de venialibus, quàm de mortiferis.

Si verò affectus illi actu inhaeret, quidam putant adhuc deleri, non quidem eo ipso tempore quo inhaeret; (hoc enim contradictionem implicat) sed postea, vel saltem post mortem; ut si affectus ille peccati venialis duret toto tempore martyrrij. Ita Gregorius à Valentinia disp. 8. quaest. 2. p. 2. Idem videtur sentire Caietanus 3. p. q. 37. a. 1. ubi dicit, *Si quis inisset dormitum cum proposito dicendi mane mendacium officiosum, & interim dormiens occideretur pro Christo; crediderim ego ex divina largitate etiam illius peccati plenissimam remissionem per martyrrium consequi; quamvis per Baptismum illius remissionem non consequeretur, propter voluntatem actualiter actualitate virtualiter inhaerentem.*

Sed hæc sententia non videtur consentanea D. Thomæ, qui eodem loco ad 2. tatis inlinuat, martyrrium non habere maiorem vim delendi peccati, quàm Baptismum; nec delere peccatum veniale, si voluntatem inveniit ei actualiter inhaerentem, sicut hic inveniit, saltem actu virtuali, ut Caietanus fatetur. Neque etiam veritati, quia ad remissionem peccati actualis, cessante iam actuali vel virtuali inhaerentia, semper requiritur aliqui motus animi, quo peccatum illud actu vel virtute displiceat; ut apertè docet D. Thomas supra q. 87. art. 2. ad 2. qualis est contritio, attritio, duplicentia peccati, dilectio Dei supra omnia, voluntaria susceptio eius quod peccati est remedium, v. g. susceptio Baptismi, Penitentia, extrema Unctio, & aliorum Sacramentorum, iuxta D. Thomam eadem q. art. 3. denique acceptatio martyrrij. sed de hoc plura alibi.

Quod attinet ad momentum temporis, quo martyrrium suum effectum confert, Caietanus 2. 2. qu. 124. art. 4. ad 2. argumentum Martini, inlinuat conferri in instanti vitæ terminatio. Ratio ipsius est, quia in eo instanti martyrrium terminatur, & adhuc existit veluti in termino; & homo tunc adhuc meretur veluti in termino: ergo tunc effectum suum confert. Confirmari potest hæc sententia; quia sicut Sacramenta conferunt gratiam in instanti terminatio quo perficiuntur, ita etiam martyrrium: atqui hoc in martyrrio est instantis mortis: ergo, &c.

Sed hæc sententia non videtur probabilis, si illud momentum ponatur vitæ extrinsecum, sicut Caietanus ponit. Primò, Quia posset anima mereri & accipere gratiæ augmentum, iam separata

An deleat per se culpam venialem. 56

57
Quo momento confert martyrrium suum effectum. Sententia Caietani, dari in instanti vitæ terminatio.

Refutatur illa sententia. 58

rata à corpore. Secundò, Fieri posset vt ipsa toto tempore, quo vnita est corpori, fuerit in peccato, & caruerit fide, spe, charitate, & primo momento, quo definit esse in corpore, consequatur fidem, gratiam & remissionem; & immediatè post illud momentum videat Deum; vt patet in paruulis ante Baptismum pro Christo occisis. Tertio, Non omnes essent iudicandi secundum statum, quem habuerunt in corpore; quod non est contentaneum illi sententiæ Apostoli 1. ad Cor. 5. *quemque relaturum propria corporis prout gessit, sine bonum, sine malum.* nam id, quod ille in corpore gessit vel passus est, non est tale vt possit delere peccatum, aut efficere dignum vita æterna; nisi accedat aliquid post vnionem corporis, quod iam non est in ipso homine, sed in partibus eius, anima & corpore, nimirum priuatione vnionis.

58
Rescriptio
eiusdem
responsio-
nis.

Dices, Hanc ipsam priuationem tribui homini, quia illam in vita acceptauerit, & supplicia ad illam necessariò ducentia sustinuit.

Sed Primò, Hoc non habet locum in paruulis. Deinde si idè hoc dicitur gessisse in corpore, quia illud adhuc viuens acceptauerit: ergo acceptatio illa & passio quam sustinuit in vita, erat digna vita æterna & gratia, ante separationem animæ; ergo tunc data fuit gratia: Deus enim ne momento quidem temporis differt condignum præmium ad quod satis dispositi sumus.

Quartò, Quia iuxta hanc sententiam dabitur aliquod momentum in quo anima poterit consequi gratiam & remissionem peccatorum, non tamen peccare: & ita status merendi & demerendi non erunt pares. quæ omnia sunt parum contentanea Scripturis & sensui Ecclesiæ & SS. Patrum.

59
Si momen-
tum termi-
nans sit in-
trinsecum.

Si tamen illud momentum ponatur vitæ intrinsecum, ita vt homo desinat per vltimum sui esse: (quæ sententia non est improbabilis) sic valde probabiliter dici potest, martyrium conferre gratiam in illo instanti; quia idem instans est terminus intrinsecus martyrij, contentaneum autem est vt effectum suum conferat in termino, sicut Sacramenta, quæ non in termino extrinsecò, sed intrinsecò complentur, & gratiam conferunt. Si verò illud instans, quo vita terminatur, ponatur esse extrinsecum, ita vt homo desinat per primum non esse sui, sicut communior sententia habet, dicendum est gratiam conferri non in illo instanti; tum ob rationes dictas, tum quia illud instans non est intrinsecum passioni hominis & vitæ: sed vel in aliquo instanti, quod imperceptibiliter mortem antecedit, vel certe quando homo ex passione ita est constitutus, vt sine miraculo mors impediri nequeat. Ita docet Vega lib. 6. in Concil. Trident. cap. 37. in fine; Suarez 3. p. disputat. 29. sect. 3. & passim recentiores. ratio est, quia tunc martyrium censetur consummatum: mors enim extat in causa proxima & necessaria.

Quando
dicitur gra-
tia.

Dices, Tunc adhuc potest peccare, & consequenter damnari.

60
An possit
postea pec-
care.

Respondeo, Moraliter non posse peccare, quia credible est corpus ita esse perturbatum, vt non possit vti ratione, vel si potest vti, adest magna gratiæ copia, quæ illum custodiat, ita non vt peccet. Accedit, quod confecto iam panè certamine, & præsentè æterno præmio; vix aliquid possit occurrere, quod hominem ad peccandum moueat, quòd si miraculo curetur & superuiuat, ve-

risimile est singulari gratia custodiri, ne qui iam erat veluti in ianuis cæli, & præmium panè manibus tenebat, occasione miraculi excidat.

Idem probabile est de iustis à mortuis excitatis, alioquin si in eodem incerto versaturi essent, magnum incommodum ex illo beneficio reportarent: nec quisquam est, qui non summopere illud deprecaretur.

DVBITATIO VI.

Quæ vitia opponantur fortitudini, & quale in his peccatum.

D. Thomas quæst. 125. 126. 127.

Respondeo, Triâ censeri à D. Thoma, & Aristotele 3. Ethicorum cap. 7. *Timiditatem*, quam Aristoteles vocat *δευξια*, id est, ignatiam: *Intimiditatem*, quam ille *ἀποξια*, id est, timoris vacuitatem; & *Audaciam*.

Timiditas seu *ignauia* est vitium excedens in ignauia timendo; (timet enim quod non oportet, vel quando non oportet, vel plusquam oportet) & deficiens in audendo; vt rectè Aristoteles supra: non enim audet aggredi quando ratio dicitur, aut sicut dicitur: & hac consideratione apud Latinos vocatur *ignauia*, priore verò *timiditas*.

Hoc vitium si in seipso sistat, nec ad alium prauum affectum vel consensum impellat, est solum peccatum veniale; sicut excessus aliarum passionum, qui nullam aliam noxam infert, nisi quòd mentem perturbet, & curis cogitationibusque inutilibus impleat. Si verò impellat ad alterius peccati consensum, erit peccatum mortiferum, vel veniale, pro conditione illius ad quod impellit: vt si timore mortis (id est, vt mortem, quam times, euadas) paratus sis aliquid facere vel omittere, cuius commissio vel omisio est peccatum mortiferum, erit peccatum mortiferum: si veniale, erit veniale. Et hoc est quod vult diuus Thomas art. 2. quæst. 125. Hunc timorem vetuit Dominus Math. 10. cum ait: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, & post hæc non habent quod faciant*

61

Quale pec-
catum.

Notandum est, non omnem inordinatum timorem opponi virtuti speciali fortitudinis; sed eum tantum, qui est circa pericula mortis, vel grauium calamitatum: in his enim solis fortitudo versatur, vt supra dubit. 1. ostensum est; ac proinde etiam vitia fortitudini aduersa. Itaque alij timores mali ad alia vitia pertinent. sicut enim in omni virtute est inordinatus amor, & consequenter etiam inordinatus timor (omnis enim timor nascitur ex amore boni amati; & omnis amor parit timorem, si bonum amatum potest amitti, vt ex 1. 2. quæst. 25. art. 1. & 2. constat) ita in omni vitio habituali est inordinatus amor alicuius boni creati, & consequenter inordinatus timor. vnde intemperans timet amittere suas voluptates, auarus pecunias, ambitiosus honores: solus autem timor inordinatus amittendæ vitæ in periculis mortis aduersatur fortitudini.

62

Timor in-
ordinatus
aliorum
malorum.

Intimiditas, vel potius vacuitas iusti timoris, est alterum vitium fortitudini oppositum; deficiens in timendo: non enim timet quando timendum, aut quæ timenda. Fortitudo enim non solum reprimit timorem, ne excedat, sed interdum etiam

63

Intimidi-
tas.

exci-

excitat, ut malum declinetur; ut quando illud vires superat, nec est iusta ratio cur sustineatur. tale est terræmotus, fulmen, naufragium, vis hostilis longè superior. Denique omnia manifesta pericula mortis, quando deest causa subeundi. In huiusmodi ergo non timere, vitiosum est; quia est causa cur malum non declinetur: timere autem, laudabile, quia est causa declinandi. Huc pertinet securitas perniciofa eorum, qui se manifestis periculis mortis, cum in peccato mortifero sunt, exponunt, nec æternam mortem timent.

64
Ex qua
causa pro-
ueniat.

Prouenit autem hoc vitium ex triplici causa. Primò, Ex eo quòd vitam suam minoris faciat quàm oportet: qui enim aliquid parui aestimat, non multum timet illud amittere, etiam si periculo sit expositum. sicut autem vitiosum est, pluris facere vitam quàm oportet; (ut cum anteponitur virtuti) ita etiam vitiosum est, eam minoris facere quàm oportet; ut cum vanæ gloriæ vel rerum temporalium causa manifesto periculo obiicitur; est enim bonis temporalibus longè præstantior: tum quia res temporales sunt propter vitam humanam, ad eam fouendam, solandam, ornandam: tum quia vita ista temporalis facultatem iustitiæ & meritum vitæ æternæ suppeditat.

Secundò, Ex superbia; hæc enim facit ut homo sibi præfidat, & alios contemnat, quasi ab illis lædi non possit; & ita non timet, iuxta illud Iob 41. *Factus est ut nullum timeat, omne sublime videt.*

Tertiò, Ex animi stoliditate: vnde Aristoteles 3. Ethic. cap. 7. ait *furiosos nihil timere*. sic quidam milites nihil timent; quia per vecordiam non concipiunt animo quid sit mors, & quæ mortem sequantur. Hoc vitium est peccatum mortale vel veniale, pro ratione mali & periculi, cui se defectu timoris exponit: si enim sit magnum malum, (v. g. mors) cui sine iusta causa se obiicit, erit peccatum mortale, nisi forte per stuporem animi excusetur. si autem malum sit paruum, vel periculum non sit notabile, erit veniale. vide Caictanum in Summa verb. Inimicitia. Hæc tamen timoris vacuitas non est distinctum peccatum ab eo, quo quis se periculo exponit: solum enim est peccatum quatenus est causa illius, continens tacitum

in illud periculum consensum. *Audacia* seu temeritas hic accipitur pro excessu in audendo, & aggreddiendi: cum quis ut malum imminens repellat, aggreditur aliquid quod non conuenit, vel quando non conuenit, vel quo modo non conuenit. Oritur hoc vitium ex iisdem causis ex quibus vacuitas timoris, quæ est maxima dispositio ad temeritatem. plerumque tamen ex cupiditate vanæ gloriæ, sicut & *actantia*, cui ut plurimum hoc vitium est connexum: nam audaces ferè sunt iactabundi, & volunt videri fortes, cum non sint. hinc fit ut plerique talium etiam sint timidi, quos Aristoteles *spaludæus* vocat, quasi dicas *audacitimidus*; quia audaciam cum timiditate coniunctam habent. *Inuito enim* (ut idem Aristoteles ait) *sunt præproperi, & ante quam res urgeat, adire pericula volunt; in ipsis autem periculis cedunt & abijstunt. at viri fortes, in factis ipsis sunt acres & ceteres, ante facta sedati & quæri.* Quando verò cupiditati vanæ gloriæ simul coniunctus est vitæ contemptus, vel stoliditas animi, mortem non apprehendentis, tunc se in pericula cæco quodam impetu proiciunt, & peristunt, etiam si parua sit spes victoriæ. hos Aristoteles vocat *perforandus*, id est, proiectæ audaciæ homines, qui mortis pericula lulum faciunt & iocum, & instar belluarum depugnant. hoc vitium est peccatum pro ratione mali & periculi cui se exponunt, sicut dictum est de timoris vacuitate.

Circa prædicta Aduerte, etiam solum tria vitia *fortitudinis* opposita numerentur, reuerà tamen esse quatuor: sicut enim fortitudo moderatur timorem, ita etiam audaciam. vnde sicuti peccatur contra fortitudinem excessu & defectu timoris, ita etiam excessu & defectu audendi. Verum defectus audendi continetur sub *timiditate*, qua parte hæc consistit in eo, quòd quis refugit aggredi quando oportet: & vocatur propriè *ignavia*, sed sicut inter timoris *vacuitatem* & *temeritatem* est magna affinitas, ita etiam inter *excessum timendi* & *defectum audendi*. Hinc apud Aristotelem eodem nomine continentur: utrumque enim *δύλας* vocat. Latini habent nomina distincta; illud vocant *Timiditatem*, hoc *Ignauitatem*.

CAPVT SECVNDVM.

De Virtutibus fortitudini connexis, & vitiis oppositis.

Constat 6. Dubitationibus.

DVBITATIO PRIMA.

Quæ sint partes fortitudinis.

D. Thomas quest. 128.

1
Subiectiua
partes.

N

OTANDVM ex D. Thoma, virtuti triplices partes assignari posse, subiectiuas, integrantes, & potentiales. *Subiectiuas* fortitudo propriè, iuxta D. Thomam, non habet; quia ipsa est species specialissima, cum versetur circa pericula mortis, quæ omnia sunt eiusdem generis, etiam alia alii maiora. Hoc tamen intellige de fortitudine vnius ordi-

nis: nam si diuersos virtutum ordines spectemus, duplex erit fortitudinis virtus, alia enim est *Fortitudo ordinis naturalis*, qualis esse potest sine fide; hæc timorem mortis temperat, pericula & acerbitates sustinet, hac tantum consideratione, quia decet hominem ratione præditum, vel Philosophia præceptis imbutum, vel illustri familia clarisque maioribus ortum.

Alia *supernaturalis*, quæ fidem & affectum su-

Superna-
turalis.